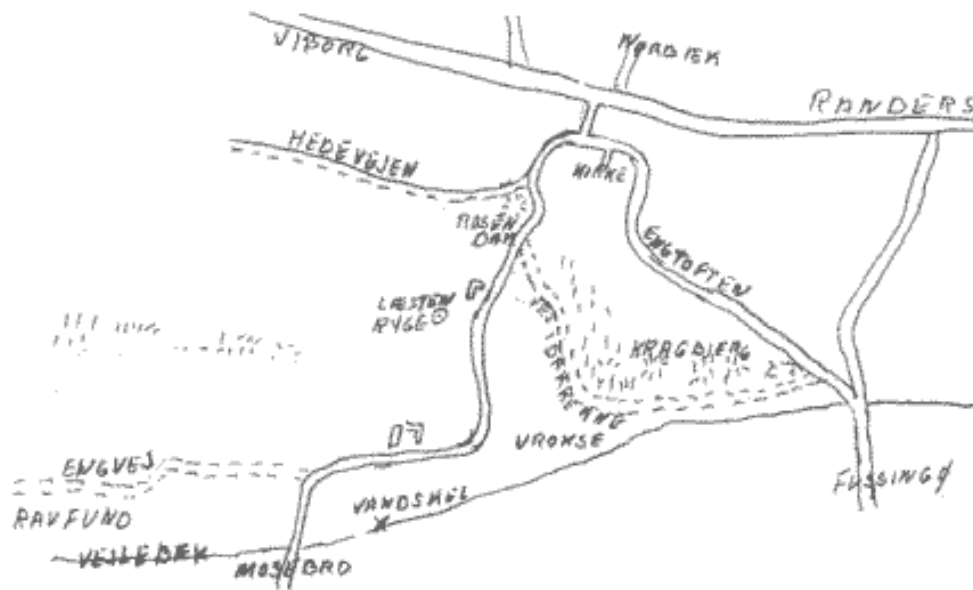

Stednavne, oltidsfund og flora i Læsten sogn.

af Anne Marie Kjær.

I 1921 bad Stednavneudvalget i København skolelærere over hele landet om optegnelse af stednavne fra deres egn. Fra Læsten sogn indsendte den aktive lærer Munch Steensgaard en liste med 60 stednavne, anført med den lokale udtale og en eventuel forklaring på navnenes betydning.

Vi plukker nogle navne fra listen, og begynder i nord ("Norre"), hvor vi finder staveformen Norge. Vi finder flere steder i landet eksempler på at land nord for en landsby kaldes sådan.

I nordøst ligger gården Vildmose, lidt længere mod syd Skindbjerg. I en gravhøj dér har man fundet en sjælden fibulanå af bronze (den ser ud som en sikkerhedsnål). Syd for byen ligger Kragbjerg høj, som man bruger til udsigtshøj over Læsten kær. Bakkerne ned mod kæret er gammelt overdrev, hvor man før i tiden lod kreaturerne fra byen grasse. En tid var kæret ved at gro til. Nu har man ryddet træer og buske og har genindført græsning af ungkreaturer. Det har hjulpet på plantelivet. Man kan i området finde sjældne planter som sump-hullåbe, leverurt og skov-gøgelilje.

Den smukke vej fra Læsten mod Fussing mølle kaldes Møllehulen (hulvejen).

Rossenbak, Læsten. foto Inger Vinter.

Følger man vejen mod syd fra landsbyen mod Mosebro (mod Svinding, Tindbak), Kommer man først til Rossenbak, hvor man før hentede sand. Nu er der rasteplads. Et stykke nede på højre hånd i nærheden af de fire gravhøje finder man resten af Kalmarrendestenen eller Lejestenen, som måske har givet Læsten navn. Stednavneforskerne mener, at navnet kommer af gammeldansk "læ", der betyder gravhøj, og "sten". Altså stenen ved gravhøjen. Lærer Munch Steensgaard fortæller, at der af sten fra Lejestenen er bygget "to Broer over Randers - Viborg Landevej" (der blev bygget 1854-58). Og alligevel er der en stor sten til rest. Den skal være så stor som et "fire binding hus" (binding: del af bindingsværk).

Fortsætter man af Mosebrovejen, kommer man til Tuekjær. Hele området hedder Tuemo-sen. Her var husmand Anders Christensen Laurborg engang i 1837 ved at grave en grøft, og stødte da på noget, der lignede sten. Han tog dem i hånden, da der ikke skulle være sten på det sted. Han vaskede dem, og det viste sig at være rav. Da hele fundet blev samlet, var der ca. 8½kg. rav, ca. 4000 stykker af forskellig form og størrelse, nogle med håndborede huller, nogle ubearbejdede. Ravet har sandsynligvis ligget i et skrin og har været en ravhandlers forråd fra stenalderen. Man handlede i bronzealderen med rav så langt væk som Cypern og købte derfor bronze til smykker og våben. Læstenfundet er det største ravfund i Danmark. Det opbevares på Nationalmuseet.

Af bronze har man i en af sognets ødelagte høje (der har været 12) fundet en pilespids, syl, kniv og pincet.

Fra stenalderen har man i Læsten sogn fundet mange pile, dolke og økser af flint.

Under oprensning af et vandløb i mosen fandt Chresten Frandsen og Kurt Jakobsen i efteråret 1958 et kranium af en urokse, 84 cm. mellem de store horn, 74 cm. i længden. Det er fra en tyr af normal størrelse. Urokserne blev vist udryddet af stenalderens jægere. Kraniet er formodentlig fra den tid, da der var fyrreskove i Danmark, før egens tid. Det er mindst 2500 år gammelt. Det kan ses på Naturhistorisk Museum i Århus.

Vest for Læsten har man fundet et stenaldergravkammer, da man anlagde Randers-Viborg vejen. Også mod vest har man fundet myremalm i jorden. Læsten er altså gammelt kulturområde fra både stenalder, bronzealder og jernalder.

Kilder:

Inger Vinter, Læsten har fortalt om sit sogn, og Ernst Stidsing, Kulturhistorisk Museum i Randers har bidraget med oplysninger.

De øvrige kilder er:

Viborg Amts Stednavne. Udgivet af Stednavneudvalget 1948.

Natur og miljø i Skals Å oplandet 1996. Århus Amt 1997. Afsnit 4: Skals Å dalen syd for hovedvej A16. Læsten Kær og Læsten Bakker.

Fra Purhus Lokalarkiv:

Fortegnelse over stednavne fra Læsten sogn. Kort vedlagt.

Stednavneudvalget.

Afskrift af Nationalmuseets beretning om fund i Læsten ved Randers 1837-38.

Kopi fra Randers Dagblad om fundet af uroksekraniet. Uden dato.

Flemming Winther Larsen: Fortidsminder i Purhus Kommune. 1983.